

איש חי רב פעלים רודף צדקה וחסד
ר' **משה שניצר**
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברוק
כולל דחסידי סוכטשוב
כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל
בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"
חיים סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה החשובה ודופת צדקה וחסד
מרת **ורדה שניצר**
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

יו"ל ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א ♦ לע"נ הר"ד מרדכי קלמן (מוטי) זיסר ב"ר משה יצחק ז"ל

גליון מס' 1028

מסכת חולין ס"ח - ע"ד ♦ זבים ד', ז' - ה', ב'

בס"ד, כ"ח שבט תשע"ט

השבוע בגליון

- ♦ שחיטת יונה ספק "טריפה"
- ♦ השוחט בהמות לצבא נכרים, צריך לברך?
- ♦ שחיטת בשר בשבוע שחל בו ט' באב
- ♦ שימוש בחלה בעלת קצה חרוך ללחם משנה

♦ שחיטת כבשים לצורך לימוד הלכות שחיטה

- ♦ בן פקועה - המחלוקת, הראיות והדחיות
- ♦ מחזיק תיק התפילין יכנס קודם!
- ♦ האם יש לנהוג דיני טומאה בעובר כהן
- ♦ איסור טומאה ואיסור כניסה

דבר העורך

יושקה

יושקה היה שמו. מכרו טענו כי יושקה זה פלא מהלך הוא. כשרונות מדהימים נתגלו בו עוד בהיותו עלם רך בשנים, אך ההצלחה מעולם לא האירה לו פנים. **יושקה**, נכרי פולני שנולד לפני שנים רבות, נכשל בכל דבר אשר בו עסק, או יותר נכון, ניסה לעסוק. איש לא ידע מה הסיבה לכך, אך לימים התפרסם שמו של יושקה ברחבי פולין עקב מעשה שהיה. **בית** ישן ניצב על גבול פולין ועמד שומם שנים ארוכות. בעבר שימש הבית כמחסה למוכסי הגבול, עד אשר הללו מאסו בו ובנו לעצמם מבנה ראוי לשמו. היה זה יום גשום וערפילי, כאשר גבר עמוס לעייפה בשקים ובצורות עשה את דרכו בחסות הערפילים אל הבית, ובעקבותיו שרקה את רגליה שירת זאטוטים שדורבנו על ידי אמם.

מספר כלכי בר שאיוו להם את הבית למושב סולקו ממנו עד מהרה, ועד שירדה החשיכה על האזור, כבר היו חפציהם המועטים של בני המשפחה מסודרים למופת. רצפת הבית נוקתה וצוחצחה, מזרני קש נפרשו על הריצפה ובני הבית נרדמו אל הלילה הראשון של התכנית הגדולה.

במהלך הימים הבאים יצר יושקה קשר קליל אך תביב עם שומרי הגבול ופקידי המכס. למשמרת הבוקר היה דואג לכוסות קפה מהבילים, ולממונים במשמרת אחר הצהריים והערב היתה רעייתו דואגת לשלוח פירות עסיסיים עם אחד מילדיה.

חלפו עברו להם שבועות מספר, ובבוקר בהיר אחד יצא אבי המשפחה את ביתו וניגש אל המחסום המאויש על ידי שומרי הגבול ופקידי המכס, להם

דף ט/א בן פקועה

בן פקועה - המחלוקת, הראיות והדחיות

בסוגיות הבאות נעסוק בדינו של "בן פקועה". "בן פקועה" הוא עובר של בהמה שהוצא מרחמה לאחר שנשחטה כדת וכדין. אף על פי שהעובר לא נשחט, דרשו חז"ל מן הפסוק (ויקרא יא/ג) "כל... בהמה אתה תאכלו", כי בן פקועה זה נותר לאכילה בשחיטתה של אמו. הרמב"ן (שמות טו/ו) מבאר, כי בלשון התורה עיתים שהאותיות "בית" ו"פה" משמשות לביטוי אותה כוונה. "בן פקועה", היינו: בן בקועה, שיצא לאוויר העולם משנבקעה כרסה של אמו.

במאמר הבא נתמקד בחקירה יפה מבית מדרשם של גדולי האחרונים, ובראיות נפלאות שהציבו הצדדים למחלוקת לכאן ולכאן.

השאלה שיש לדון בה היא, אם "בן פקועה" מותר באכילה משום שהתורה לימדנו ששחיטת אמו כמוה כשחיטתו של העובר, או שמא גזירת הכתוב היא שהוא מותר באכילה, אך אין להחשיבו כמי שנשחט.

בעל ה"זכר יצחק" זצ"ל, הידוע בכינויו ר' איצ'לה פונוביז'ער, מצטט את הגמרא (תמורה יב/א) המסתפקת, אם עובר בהמה שהוקדש לקרבן ואמו, שאינה קרבן, נשחטה מחוץ למקדש, נחשב כקרבן שנשחט מחוץ לבית המקדש. לו, אומר הגאון, "בן פקועה" אינו נחשב כמי שנשחט כלל, אין מקום לנידון זה של הגמרא, שהרי העובר לא נשחט, ואין כל עילה להתייחס אליו כ"שחוטי חוץ".

בדומה לכך הוכיח בעל ה"מקור ברוך" זצ"ל (ח"א סימן ל"ד אות ט"ו) מדעת חכמים (פרה פרק י"ב משנה א' לפי פי הרא"ש והר"ש), שפרה מעוברת אינה ראויה לשמש כפרה אדומה, משום שלצורך פרה אדומה יש לשחוט בהמה אחת בלבד ולא שתי בהמות. הרי לנו, כי "בן הפקועה" נחשב כמי שנשחט בעצמו. ואילו בעל ה"לב אריה" (לקמן ע"ד/א רש"י ד"ה "דעובר") מוכיח להיפך, מן הגמרא האומרת, כי "בן פקועה" מותר באכילה גם אם נמצא מת. מאחר ששחיטת מת אינה נחשבת 'שחיטה', מוכח בעליל, כי "בן פקועה" אינו מותר משום שנחשב כמי שנשחט, אלא גזירת הכתוב היא, שכל הנמצא במעי הבהמה השחטה, נאכל.

בעל ה"נאות יעקב" (סימן כ"ב אות ו') מוכיח מהגמרא (לקמן ע"ד/ב), ש"בן פקועה" מותר מגזירת הכתוב, ואינו נחשב כמי שנשחט. בגמרא נחלקו האמוראים, אם חלבו של "בן פקועה" אסור, ככל חלב בהמה. אם סיבת היתר אכילת בן פקועה היא מפני שנחשב כמי שנשחט, אין כל הבנה

צעילוי נשמת

הר"ר **ישעיהו בורשטיין** ז"ל
ב"ר דוד משה ופלה פייגא ז"ל נלב"ע כ"ט שבט תשע"ו
ולעילוי נשמת הבורח **מתן דוד** ז"ל
בן אורית ובנימין צבי שיבלחט"א
נלב"ע כ"א שבט תשע"ד
תנצב"ה

צעילוי נשמת

הבחור **אור סירוטקין** ז"ל
בן יבדלחט"א ר' יואל ומוריאל הי"ו
נלב"ע כ"ח בשבט תשע"א
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **בנימין בן דוד** ז"ל
ב"ר יעקב ובת שבע ז"ל
נלב"ע ב' באדר תש"א
תנצב"ה
הונצח ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת

גב' **דבורה זליכוב** ע"ה ב"ר מרדכי ראובן הלוי פסל ז"ל
נלב"ע ר"ח אדר ב' תשס"ה **תנצב"ה**

הונצחה ע"י ידידינו הר"ר **שמחה רשף** ומשפחתו שיחיו, משפחות **זליכוב** שיחיו

נר ה' נשמת אדם

בכך שחלבו של בן פקועה יהא מותר, וכי במה הוא שונה מבהמה רגילה שנשחטה. על כרחך, שהיתר אכילתו נובע מגזירת הכתוב שכל הנמצא במעי הבהמה השחטה מותר באכילה, ולפיכך נחלקו האמוראים אם חלבו של העובר כלול בהיתר זה.

לפנינו ראיות מוצקות לשני הצדדים, ויש בכך כדי להעניק הבנה מסויימת על עולמם הנפלא של בני הישיבות ואברכי הכוללים, הממשיכים לדון בסברות אלו ובודקים, כיצד ידחה גאון פלוני הוכחה נפלאה זו שהוצגה נגד שיטתו, ולהיפך. כדי להתבשמ מעט מעולמה של תורה, בחרנו לסיים את המאמר בראיה ניצחת, לכאורה, ובדחייתה.

הגאונים רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל ורבי יצחק זאב סולוביצ'יק זצ"ל, החליפו ביניהם מכתבים בנידון זה. באחד המכתבים טען בעל ה"חזון יחזקאל", כי בן פקועה אינו נחשב כמי שנשחט, שאם לא כן, לא ניתן להבין את הגמרא (לקמן עה"ב) האומרת, ש"בן פקועה" שנמצא במעי בהמה שחטה שהיא "טריפה", אינו מותר באכילה. אם "בן פקועה" נחשב כמי שנשחט, מדוע יש לאוסרו?

הגרי"ז מבריסק זצ"ל (חידושי מרן ר"ז הלוי עמ' 458) דחה הוכחה זו, תוך שהוא מסתמך על קביעתו של אביו, הגר"ח מבריסק זצ"ל, ששחיטת "טריפה" אינה נחשבת שחיטה המתירה באכילה, וממילא, אומנם העובר נשחט, אך בשחיטה שאינה מועילה [עיין שם מה שהוסיף בביאור הדברים] [עיין כל זה ב"אתון דאורייתא" לגאון רבי יוסף אנגל זצ"ל, סימן י"ד, ועיין ב"קהילות יעקב" סימן י"ט מש"כ ביישוב הסתירות].

דף ע"א/ב הנכנס לבית המנוגע וכליו על כתפיו

מחזיק תיק התפילין יכנס קודם!

פעם אירע, שבעל ה"בית הלוי" זצ"ל נוכח בשני אנשים שעמדו להכנס לבית הכנסת, וכל אחד מהם כיבד את חברו להכנס ראשונה. האחד, חבוש בתפילין, והשני החזיק את תיק תפיליו תחת זרועו. לכאורה, יש לכבד את היהודי החבוש בתפילין להכנס ראשונה, אך ה"בית הלוי" הורה, כי היהודי לובש התפילין, יכבד את רעהו להכנס לפניו! והוכחתו ממשנה המובאת בגמרתנו.

יהודי הנכנס לבית שפשה בו נגע צרעת נטמא מיד, פסוק מפורש הוא (ויקרא י"ד/מו): "והבא אל הבית... יטמא". ברם, בגדיו נטמאים רק אם הוא שוהה בבית פרק זמן מסויים, אך הנכנס לבית ובגדים בידיו, הם נטמאים מיד, רק בגדים שהוא לבוש בהם, אינם נטמאים מיד. מכאן, סיים ה"בית הלוי", שבשעה שהבגד לבוש על האדם, הוא אינו נחשב כחפץ בעל עצמיות, אלא כטפל לאדם, ולפיכך אינו נטמא מיד. משום שכניסתו אל הבית אינה 'מורגשת', אך בשעה שהבגד אינו משמש כלבוש, הוא נטמא מיד. לפיכך, האוחז את התפילין בידיו ייכנס תחילה, שכן, בשעה שהתפילין חבושות על היהודי, חשיבותן העצמית אינה מודגשת, והיהודי החובשן הוא הנכנס לבית הכנסת, ואילו הן כטפלות אליו. לעומת זאת, בשעה שהתפילין צרורות בשקית, הרי התפילין נכנסות לבית הכנסת במלא הדרן ויש להקדימן ("פסקי תשובה" סימן קנ"ז, ועיין שם בהערה ובמצויין שם. עיין עוד ביצה טו"א שתפילין בשבת אינן משא, וכאמור, זהו מפני שנחשבות מלבוש).

היו שהעירו, כי לכאורה על לובש התפילין להכנס תחילה, מפני כבוד מצוות התפילין שהוא מקיים. אכן, במשנה (ביכורים פרק ג' משנה ג') נאמר, שהכל היו קמים ועומדים לכבוד נושאי הביכורים שבאו ירושלימה וקיימו את מצוות ביכורים. ברם, נחלקו הדעות, אם ממשנה זו ניתן ללמוד שחובה לעמוד בפני כל אדם המקיים מצווה (עיין "פתחי תשובה" יו"ד סימן רנ"ו ס"ק א', ר"ע ביכורים שם), או שמא, הלכה זו נאמרה לגבי ביכורים בלבד (עיין ירושלמי ביכורים שם, ובפ"י המשניות לרמב"ם).

אמנם, גם לפי הסוברים שחובה לעמוד בפני כל יהודי המקיים מצווה, עדיין קיים חילוק פשוט וברור בין המקרים. שכן, הדוגמה המובאת על ידי המשנה, היא מצוות ביכורים, ויהודים אלו קיימו מצווה בפועל בעת הליכתם לבית המקדש להביא את הביכורים בית ה'. לא כן, חובש התפילין, שלאחר שהניח את התפילין המצווה מתקיימת בו, אך לא על ידי מעשה [לולי חילוק זה, נצטרך לעמוד בפני כל יהודי לובש ציצית...].

דף ע"א/ב טהרה בלועה

האם יש לנהוג דיני טומאה בעובר כהן

בסוגייתנו אנו למדים, כי "טהרה בלועה" אינה נטמאת. וכגון, אדם שבלע טבעת ונכנס לאהל המת, הוא נטמא והטבעת אינה טמאה, משום שהיא בלועה. במאמר הבא נעסוק בהלכה שהתחדשה על ידי חלק מן האחרונים, לגבי איסור טומאה לכהנים.

גם בזמן הזה, שכולנו טמאי מתים, הכהנים הזכרים מזהירים שלא לטמא את עצמם בשנית (עיין רמב"ם וראב"ד הל' נזירות פ"ה הל' י"ז וב"משנה למלך" הל' אבלות פ"ג הל' ה' ובס' המפתח שם). משכך, נדרש ה"רקח" (הובא בש"ך יו"ד סימן שע"א ס"ק א') לשאלה, כיצד אשת כהן מעוברת רשאית להכנס לאהל המת ואינה חוששת שמא עוברת זכר? ה"רקח" השיב, כי מאחר שהעובר ספק זכר וספק נקיבה, וכמו כן ספק אם יולד או יהא נפל, הרי לפנינו ספק ספיקא, ואין להחמיר.

העובר בלוע, וכיצד הוא נטמא? הפוסקים (עיין "מגן אברהם" או"ח סימן שמ"ג ס"ק ב', "פתחי תשובה" יו"ד שם ס"ק א', שו"ת רדב"ז סימן ר' ועוד) נזעקו למקרא תשובתו של ה"רקח". האם ה"רקח" סבר שעובר מסוגל לקבל טומאה? האם הוא נקט שהאיסור לטמאות כהן תקף גם לגבי עובר? (עיין קונטרס קבא דקושיא, וב"קובץ שיעורים" ח"ב סימן מ"א). על כולנה הקשו האחרונים, לשם מה ה"רקח" נדרש להיתר זה

סיפר כי הוצעה לו עבודת כפיים ברוסיה, במרחק קצר מן הגבול, וברצונו לגשת אל מקום עבודתו החדש.

לאחר בדיקה קצרה של שומרי המכס, ידידיו החדשים, מיודענו מצא את עצמו מעברו השני של הגבול, על אדמת רוסיה. התכנית עברה לשלב ב'. **אותו** יום בהיר וצח היה. ענני כבשה זכים ולבנים שייטו בנחת בשמי הגבול שידע מלחמות עקובות מדם, וחברי המשמרת השנייה מלאו את כרסם בפירות עסיסיים שהובאו אליהם זה עתה בידי אחד מילדיו של יושקה, כאשר הם הופתעו למראה יושקה ידידם מן הבית הישן אשר הופיע רכוב על אפניו מעברו השני של הגבול. גם להם סיפר יושקה כי מצא עבודה ברוסיה, וכי בכל יום עליו לחצות את הגבול. יהי כן, הפטיר מפקד נקודת הביקורת. כמעט שמד לשחרר את הרכב החביב לביתו, אך לפתע צדו עיניו ארגז מכוסה בקפיצה שהוצמד לאפניו של יושקה.

מבטו של המפקד הפך באחת לרציני, ובעודו מביט בפניו התמימות של יושקה, הניד בראשו לעבר הארגז, כאומר מה זה? יושקה ניסה להסביר, לתרץ, להתחנף ולהתרפס, אך מאומה לא הועיל. חפוי ראש עמד מן הצד בעת שפקידי המכס התירו את החבלים שנכרכו בקפיצה על הארגז. בתנועת יד רזיזה הסיר אחד השומרים את כיסוי הארגז, ולעיניהם המשתאות נגלה ארגז מלא... חול.

שוב ניסה יושקה להתחנן על נפשו, אך המפקד לא שעה לתחנוני והורה לפיקודיו לרוקן את החול מן הארגז עד הגריגר האחרון, כדי לגלות את התחבולה.

גרגרי חול אדמדמים התגלגלו זה על זה במהירות, ולעיניו הבולשות של מפקד נקודת הביקורת התגלה ארגז ריק!

דקות ארוכות נברו פקדי המכס בידיהם בערימת החול, אך חיפושיהם העלו חול. מאומה לא התגלה. **יושקה**, שקט מתמיד, אסף בקפיצה את החול תוך הארגז, העמיסו על אפניו ורכב בדומיה לביתו.

למחרת היום שוב הופיע יושקה אחר הצהרים על אפניו, ועמו ארגז החול המכוסה בקפיצה. אני רוצה לשפץ את ביתי הישן, סח יושקה בתמימות, וליד מקום עבודתי ברוסיה, גיליתי מצבור חול מעולה לבנייה. תוך מספר חודשים, כאשר תצטרב בביתי ערימת חול הגונה, אתחיל בשיפוצים. המפקד לא השתכנע מהסבריו התמוהים של יושקה, ושוב חזר על עצמו המחזה. החול נשפך על הקרקע, ולאחר מכן נאספו בשתיקה על ידי יושקה.

למחרת המתין מפקד הגבול ליושקה, ובידיו מסננת. הוא בודאי טומן לנו מלכודת הפטיר לפקודיו. אנתנו נסנן את החול בכל יום, עד אשר הוא יבין, כי לעולם לא יצליח להחזיר דבר מה למדינתנו בלא תשלום מכס, כנדרש על פי החוק. אנשי המשמרת גם ידעו, כי מלבד רצונו של מפקדם למלא את תפקידו כיאות, הוא גם חש מושפל על כי יושקה מנסה להבריח חפצים מתחת לאפו בצורה פרימיטיבית כל כך.

במשך חדשים ארוכים שב המחזה ונשנה. פקדי המכס כבר ערכו ביניהם תורנות מסודרת לסינון "החול של יושקה", כפי שהם כינוהו, אך מעולם לא עלה בידיהם לגלות דבר-מה בארגז, לבד מאשר חול.

ערימת החול בחצר ביתו של יושקה גבהה, וכמצופה, יושקה החל בשיפוצים נרחבים. אט-אט הפכה החורבה את פניה, ומעונו של יושקה קיבל "פנים חדשות".

עבור תקופה ארוכה עמד בית מפואר על תילו, ויושקה בישר לתבריו פקדי המכס, כי תמה חלפה לה נדידת החולות מארץ לארץ. סיימתי לשפץ את ביתי פלט בהנאה גלויה.

מפקד המשמרת כילה את זעמו בכוס וודקה נוסף, כאשר הוא הורה לאחד מפיקודיו לזמן את יושקה לחדרו.

ראה יושקה, פתח המפקד. שנינו יודעים כי ארצנו פולין דלה ורצועה היא, אך חולות יש בה לרוב. אני מבטיחך נאמנה כי אם תגלה לי מה היתה מטרת העברת החולות מרוסיה לפולין, לא אגלה

דבר לאיש. אקח עימי את הסוד אל קברי. סקרנות אינה יודעת גבולות.

יושקה, שאצר את הסוד בקרבו במשך תקופה כה ארוכה, נכנע להפצרותיו של המפקד, ובעוד חיוך ערמומי מתפשט על פניו, השיב: גיליתי פער מחירים עצום בין ארצנו פולין לבין מדינת רוסיה. אני מתכוון לפער במחירי האופניים... בבוקר הייתי חוצה את הגבול רגלית ופוסע לעיר הרוסית הקרובה אל הגבול. שם בכל יום רכשתי אופניים עליהן רכבתי לקראת ערב וחציתי שנית את הגבול. **המפקד** חש מובס ומושפל מן התכנית הערמומית שהגה יושקה, אך עדיין היה עליו לברר דבר מה: יושקה! בשביל מה נשאת חול כל יום? מנת החול היומית לא היתה אלא פתיון שהאכלתי בו אותך, ידידי. ואתה שיתפת פעולה ואכלת אותו בתיאבון... השיב יושקה.

נראה שמפקד המשמרת לא עמד בהבטחתו לקחת עמו את הסוד הכמוס אלי קבר, כי אילו עשה כן, לא היה נודע לנו מעשה מעניין זה. מה עלה בגורלו של יושקה לא נודע מעולם, אך סיפור מעניין זה בכוחו לחדד ולחזק את הערנות ואת תחושת העמידה על המשמר אשר צריכה לקנן בלב כל יהודי.

בעלי המוסר מדגישים בספריהם את הצורך להזהר מפני תחבולותיו של היצר הרע, אשר עלול להכשיל בערמומיותו אנשים אשר אינם שמים לב, ואינם עומדים על המשמר לבל יפתם היצר בחזיונות שווא ויולכים שולל.

אמרו חז"ל (בבא בתרא, טז/א): "ברא הקב"ה יצר הרע, ברא לו תורה תבלין". רש"י הקדוש מברר שבכח התורה לבטל מליבו של אדם כל רצון לחטא ועוון, ולפיכך, היא התבלין נגד היצר הרע. **הקביעות** בלימוד התורה היא הסגולה הנפלאה ביותר לאדם להנצל מן היצר הרע ולזכות לילך בדרך הראויה, ויהי רצון שנזכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד מהם מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: תד. 471 בני ברק. פקס: 67-93-570 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

פנינים

דף עא/ב טהרה בלועה

השמן שהתרבה - טהרה בלועה!...

ידועה היא קושיית הבית יוסף בהלכות חנוכה, מדוע חנוכה נקבע למשך שמונה ימים, הלא בפך השמן היה די שמן ליום אחד; הנס, התרחש, איפוא, במשך שבעה ימים בלבד?

תירוץ גאוני מופיע בשם ה"שואל ומשיב": בעלי התוספות (שבת כא/ב) כותבים, כי היה ניכר על כד השמן שלא הוסט על ידי הטמאים, כי אם היה מוסט על ידם היה נטמא.

ברם, יתכן לתרץ, שהשמן אכן הוסט על ידם, אלא שהשמן שנתרבה בנס כבר היה מצוי בו בכח, בבחינת "טהרה בלועה" שאינה מקבלת טמאה, וכשנתרבה השמן, בטל המיעוט הטמא ברוב הטהור. נמצא, שגם ביום הראשון היה נס, שאלמלא כן, לא היה ניתן להדליק בשמן זה גם ביום הראשון (שו"ת רביעאה ח"ב סי' ק"ד).

דף עג/ב ובשר בשדה טרפה לא תאכלו

גופת החייל נשארה שלימה

"ובשר **בשדה** טריפה לא תאכלו" (שמות כב/ל). לא רק בבית, כותב ה"קול יהודה" יש לזהר היטב במאכלות אסורות, גם ב"שדה", בדרך, שלא בנאים הרגילים, גם כן יש להקפיד בכך...

בקשר לכך הוא מוזכר את הסיפור הידוע אודות העיירה שהעתיקה את בית הקברות, עקב דרישת השלטונות, ולהפתעת הכל נמצאו שני נקברים שלמים, גופו של איש צדיק וקדוש שגר שם

של "ספק ספיקא", הרי העובר בלוע במעי אמו, ולמדנו בגמרתנו, שטהרה בלועה אינה נטמאת. פשוט וברור, איפוא, שאמו רשאית להכנס לאהל המת ללא חשש, מה צורך יש בהיתר "ספק ספיקא"?

איסור טומאה ואיסור כניסה: מכח קושיה עצומה זו, אחרונים רבים (שו"ת "זכר יצחק" סימן ס"ז, שו"ת "אחייעזר" ח"ג סימן ס"ה, "קובץ שיעורים" ח"ב סימן מ"א) מחדשים, כי מלבד האיסור לכהן להטמא למת, חל עליו איסור נוסף **להכנס** לאהל המת. כלומר, שני איסורים נפרדים הם, הטומאה והכניסה (עיין ש"ך סימן ש"ע ס"ק ד' ותורת הנזיר נזירות ג-ג). מעתה, אף על פי שהעובר אינו נטמא, מחמת היותו טהרה בלועה, הדין היה נותן לאסור על אמו **להכנס** לאהל המת. לפיכך, נזקק ה"רקח" להיתר "ספק ספיקא" אשר לפיו, הותרה כניסתה לאהל המת. היוצא מכך הוא, כי במקרה שלא קיים ספק לגבי זהותו של העובר וידוע כי הוא זכר, אשת הכהן אינה רשאית להכנס לאהל המת.

ברם, חידוש עצום זה, אינו מוכרח כל עיקר. היו שפירשו ("נתיב חיים" על "שולחן ערוך" או"ח ס"ם), כי דברי ה"רקח" נסובים על יולדת הנכנסת לבית שיש בו מת, כדי ללדת באותו בית. מעתה, הנידון אינו לגבי "טהרה בלועה" בהיותו עובר, אלא לאחר לידתו, כאשר התינוק הכהן ייטמא מהמת המצוי בבית. על כך עונה ה"רקח", כי לפנינו ספק ספיקא. ספק זכר ספק נקיבה, וספק נפל (ועיין "משנה ברורה" סימן שמ"ג ס"ק ג'). כמובן, לאור פירוש זה מתאדות מאליהן השאלות, האם ה"רקח" סבר שעובר מסוגל לקבל טומאה, והאם יש איסור לטמאות עובר כהן, שכן, פסקו של ה"רקח" נסוב, על התינוק הכהן העומד לצאת לאוויר העולם.

דף עב/ב מה מצינו בטרפייה ששחיתה: מטהרתה

שחיתת כבשים לצורך לימוד הלכות שחיטה

בכנסים בהם נערכות שחיטות של כבשים, כדי להדגים את הלכות שחיטה ואת הלכות בדיקת הבהמה לאחר שחיטתה, הנלמדות במסכת חולין, עומד השוחט ומברך בשם ומלכות את ברכת השחיטה. השוחט אינו מיעד לאכילה את בשר הכבש הנשחט, מחמת תקנות הבריאות שנחקקו על ידי השלטונות, הקובעות שאין לאכול מבשר בעל חיים שנשחט מחוץ לבית המטבחים. לפיכך, יש לברר מדוע מברכים על שחיטת הכבש, כאשר הבשר אינו מיועד לאכילה גם אם ימצא כשר.

נפתח בסוגייתנו. במשנתנו נקבע, כי שחיטת "טריפה" מטהרתה מידי נבלה. היינו: בהמה שמתה הרי היא נבלה ואדם הנוגע בה נטמא. אך בהמה שנשחטה כדת וכדין, אינה נבלה, גם אם היא "טריפה" שאינה ראויה לאכילה.

שחיטת יונה ספק "טריפה": מעשה ביונה שהיתה ספק "טריפה", ורש"י הורה לברך על שחיטתה,

שכן, די בכך שהשחיטה מתירתה מידי נבלה כדי שהשוחט יברך ("אור זרוע" ח"א הל' כיסוי הדם סימן שפ"ז). הגאון רבי ברוך שמואל דוויטש שליט"א ("ברכת חולין", שיעור א') כותב, כי ניתן לבאר את שיטת רש"י על פי דרכו של הט"ז (הובאה לעיל במאמר "**האם השחיטה היא מצווה?**"), שברכת השחיטה אינה ברכת המצוות אלא ברכת השבח, ולפיכך, ניתן לברך על כל שחיטה בעלת משמעות הלכתית. מאחר שדעתו של רש"י אינה מוסכמת, נפסק להלכה (רמ"א י"ד סימן י"ט סעיף א'), שאין לברך על שחיטה מעין זו (שהרי ספק ברכות להקל), ויש לברך על שחיטה שנועדה לצורך אכילה בלבד, כלשון הפסוק (דברים יב/כא) "וזבחת... ואכלת", אשר ממנו למדו חז"ל שאין לאכול מבהמה שלא נשחטה.

השוחט בהמות לצבא נכרים, צריך לברך? הלכה זו, עוררה שאלות הלכתיות רבות בעלי מאפיינים

שונים. הנה, יהודי שהיה ממונה על אספקת בשר לגדודי צבא נכרי, שאל את בעל ה"שער אפרים" (סימן נ"ה), אם עליו לברך כאשר הוא שוחט בהמות עבור הצבא, תוך כדי שהדגיש כי הוא "שוחט" בלבד, אך אינו יודע לבדוק את הבהמה לאחר השחיטה אם "טריפה" היא. הוא השיב ליהודי זה, כי לא יברך על השחיטה, שהרי חכמים אסרו לאכול מבשר בהמה שלא נבדקה, ושחיטה זו אינה נחשבת "ואכלת וזבחת" [עיין דעת תורה למהרש"ם ריש סימן י"ט, שיש סוברים, ששחיטה זו נחשבת "ואכלת וזבחת", משום שאם הריאה נאבדה, וחכם מכריע שאי אכילת הבהמה הוא הפסד מרובה, מותר לאוכלה גם ללא בדיקה]. אולם, אם הוא בודק את הריאה, "ויכול להיות שגם ישראל יאכל ממנה מעט, צריך לברך" ("ערוך השולחן" שם, סעיף ב').

שחיטת בשר בשבוע שחל בו ט' באב: שאלה דומה הונחה על שולחנו של בעל ה"שבות יעקב"

(שו"ת ח"ב סימן ל"ו), על ידי יהודי שתפקידו היה לספק בשר לשר חשוב במדינתו, כולל בשבוע שחל בו תשעה באב, כמובן. מאחר שבשבוע זה נוהגים שלא לאכול בשר, היהודי שאל, אם עליו לברך על שחיטת הבהמות הללו, וגם בשאלה זו נחלקו הפוסקים.

בעל ה"שער אפרים" (סימן ס"ו) הורה, כי יש לברך על שחיטה זו, שהרי איסור אכילת בשר בתשעת הימים אינו מעיקר הדין אלא מנהג ישראל, הרי שהבשר ניתן באכילה (שו"ת "פרי תבואה" סימן ס"ו). בעל ה"שבות יעקב" (שם) הורה לשוחט, כי אם הבשר הנשחט על ידו לא יתקלקל עד השבת הקרובה, או שיתכן שחולה המצוי במקום יאכל מבשר זה, אזי יברך על השחיטה, שהרי באפשרותו לאכול מבשר זה בהיתר. נמצאנו למדים, כי כל שחיטה שיש אפשרות מסוימת שיהודי יאכל ממנה, יש לברך עליה, אף על פי שמטרת השחיטה אינה עבור אכילה.

ברכה אחרי השחיטה: מפתיע לגלות, כי לדעת ה"אור זרוע" (ח"א הל' כיסוי הדם סימן שפ"ז), וכך

פסק הרמ"א (שם), פעמים שיש לברך רק לאחר השחיטה! זאת, כאשר אדם שוחט בהמה שעוד

בחייה התעורר ספק שמא היא "טריפה", אזי ישחטנה, ואם תמצא כשרה, יברך על שחיטתה (ועיין שם בביאור הגר"א שמקורו בירושלמי, וע"ע בש"ך ס"ק ג' וב"פתחי תשובה" שם).

דף עב/ב וכל העומד לחתוך כחתוך דמי

שימוש בחלה בעלת קצה חרוך ללחם משנה

הכל מכירים את ההלכה, כי בשבת "בוצע על שתי ככרות שלמות" ("שולחן ערוך" א"ח סימן רע"ד סעיף א'). ה"משנה ברורה" (שם ס"ק ב') מוסיף: "ועוגה שנשרפה קצת ועדיין לא נחתך ממנה, יש אומרים דיוצאין בו לעניין לחם משנה". מאחורי המשפט הקצר והתמים הזה, מסתתר נידון הלכתי מרתק ביותר, שעליו נעמוד במאמר הבא.

כל העומד להחתך כחתוך דמי: לאחר שלמדנו את הכללים המפורסמים, "כל העומד לזרוק - כזרוק דמי" (פסחים יג/ב), "כל העומד לגזוז - כגזוז דמי" (כתובות נא/א), "כל העומד לפדות - כפדוי דמי" (בבא קמא עז/ב), אנו לומדים על "כל העומד לחתוך - כחתוך דמי" (חולין עב/א), שהוא חידוש מבית מדרשו של רבינא, ולפיו, חפץ שלם העומד להחתך, נחשב כחתוך מעתה. מכאן ועד ללחם משנה קצרה הדרך, כך בכל אופן קבע בעל ה"שער אפרים" (סימן א'), סבו של ה"חכם צבי".

בסימן הראשון של ספרו, מציג בעל "שער אפרים" שאלה שנשלחה לעיונו. יהודים אפו חלות לשבת, ואחת החלות נחרכה בקצה, כך שללא כל ספק גורלה נגזר להחתך ולא להאכל. מאחר שיש צורך בשתי חלות שלמות ללחם משנה, לכאורה, אין להשתמש בחלה זו, שהרי "כל העומד להחתך כחתוך דמי" והרי זה כאילו מונחת לפנינו חלה חתוכה.

ואם תאמר, מה עניין "כל העומד להחתך" לנידונו - תינח במקומות שבהם חובה לחתוך את החפץ לפי ההלכה, אזי חל הכלל כל העומד להחתך כחתוך דמי, שכן, **חובה** לעשות כן, וממילא גזירת החיתוך כבר טמועה בחפץ. אך במקרה שלפנינו, מדובר בעניין של טעם, ואנו מנחשים, נכונה, כי בעל החלה יחתוך ממנה את החלק השרוף, אך כל עוד לא עשה כן, מדוע להתייחס אל החלה כחתוכה כאשר אינו מכריחו לחותכה?

ובכן, ה"שער אפרים" נתן את דעתו על שאלה זו, והוא מאריך להוכיח, כי הכלל "כל העומד להחתך" תקף גם במקומות שבהם החפץ עתיד להחתך מחמת המציאות ולא מפני כורח ההלכה. ובכל זאת, הוא קובע, רשאי בעל החלה להשתמש בה ללחם משנה, משום שלא נפסקה הלכה כרבינא, ש"כל העומד להחתך כחתוך דמי".

יש החולקים עליו וסוברים, כי פסקו של רבינא לא נדחה, ומכל מקום, הם אומרים, אפשר לקיים את מצוות לחם משנה על ידי חלה זו, כל עוד הקצה החרוך ראוי לאכילת אדם (שו"ת "מקום שמואל" סימן מ"ה). להלכה ראוי לכתחילה להמנע מקיום מצוות לחם משנה על חלה שקצה חרוך, אם אינו ראוי לאכילת אדם ("שמירת שבת כהלכתה", פרק נ"ה סעיף ז).

בעבר, וגופו של חייל רוסי אחד. מיהו חייל זה? התברר שהלה הוא יהודי שגוייס לצבא הרוסי, ומסר שם את נפשו על זהירות במאכלות אסורות. כשנודע למפקד פלוגתו על כך, הוא צייה להאכילו בשר חזיר. משמייאן - אחזו בו שני חיילים וניסו להלעיטו בעל כורחו, אלא שתוך כדי כך נחנק ומת (ילקוט חמישאי, שמות).

חוויה רוחנית מרגשת

ספרון חודשי ללימוד יומי קצר בכל יום משנה אחת הלכה אחת וקטע מהגמרא

לחודש התנסות. חינם!
חייג עכשיו: *3029
 או שלח מייל לדוא"ל veten@meorot.co.il

לעילוי נשמת הרב ר' **שמואל אליעזרי** זצ"ל ב"ר אליעזר ז"ל נלב"ע ג' באדר תשנ"א והרבנית מרת **בתי'ה אליעזרי** ע"ה ב"ר ישראל זאב הלוי איש הורוויץ זצ"ל נלב"ע ז' בניסן תשמ"ח **תנצב"ה** הונצחו ע"י המשפחה שיחיו

לעילוי נשמת הרב ר' **יוסף שטרן** ז"ל ב"ר שמואל ז"ל נלב"ע כ"ט שבט תשמ"ג **תנצב"ה** הונצח ע"י המשפחה שיחיו

גם ד"ר כהן מבני ברק לא מפספס.

2 משניות ביום וכל היום נראה אחרת.

כולם מצטרפים מה איתך?

לקבלת ספרון חודשי ראשון חינם מתקשרים ומאירים את הנשמה! *3764

לעילוי נשמת הרב ר' **יצחק דורמבוס** ז"ל ב"ר מרדכי ז"ל נלב"ע ל' בשבט א' דר"ח אדר תשנ"ג **תנצב"ה** הונצח ע"י המשפחה שיחיו